

УДК 930.253:52+52(092)(477):929Федоров Є.П.

*Марина Олегівна Принь,
кандидат історичних наук,
науковий співробітник відділу археографії
Інституту архівознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
e-mail: marine.pryn@gmail.com*

**ОСОБОВИЙ ФОНД АКАДЕМІКА Є. П. ФЕДОРОВА
ЯК ДЖЕРЕЛО З ВИСВІТЛЕННЯ
МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧЕНОГО:
ВИДОВИЙ СКЛАД
ТА ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДОКУМЕНТІВ**

Присвячено висвітленню інформаційного потенціалу документів особового фонду Є. П. Федорова, який зберігається в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, з вивчення його міжнародної діяльності, наукових та особистих зв'язків у світовому астрономічному співтоваристві. Проаналізовано видовий склад документів, які визначають діяльність ученого як голови Комісії № 19 «Змінність широт» та члена Міжнародного астрономічного союзу, його участь у розвитку Міжнародної служби широти.

Ключові слова: особовий фонд, Є. П. Федоров, Міжнародний астрономічний союз, Міжнародна служба широти, астрономія.

Євген Павлович Федоров – одна з найяскравіших постатей української астрономічної науки. Основною метою публікації є висвітлення інформаційного потенціалу особового фонду Є. П. Федорова як джерела з вивчення міжнародної діяльності вченого, його наукових та особистих зв'язків у світовому астрономічному співтоваристві.

Є. П. Федоров, доктор технічних наук (1959), академік АН УРСР (1969), лауреат Державної премії УРСР у галузі науки і техніки (1983), народився 9 червня 1909 р. в м. Іркутськ у родині лікаря. Освіту здобув в Іркутському державному університеті, після закінчення якого викладав курси механіки твердого тіла, теорії пружності та гідромеханіки на кафедрі теоретичної механіки як асистент та старший викладач, очолював астрономічну обсерваторію університету.

У 1944 р. вступив до аспірантури Головної астрономічної обсерваторії АН СРСР. Під керівництвом видатного астронома академіка АН УРСР О. Я. Орлова працював над кандидатською дисертацією «Теорія движения земных полюсов и результаты наблюдений широты Полтавской

© М. О. Принь, 2018

обсерватории за время май 1945 г. – июль 1946 г.» в Полтавській гравіметричній обсерваторії АН УРСР, а захищав її в Ленінградському державному університеті. Докторську дисертацію «Нутация и вынужденное движение земной оси» Є. П. Федоров захистив у Головній астрономічній обсерваторії АН СРСР.

У подальшому вся професійна діяльність ученого була пов'язана з АН УРСР. Він працював на посадах молодшого наукового співробітника та вченого секретаря Полтавської гравіметричної обсерваторії АН УРСР, завідувача відділу фундаментальної астрометрії, директора, старшого наукового співробітника, консультанта Головної астрономічної обсерваторії АН УРСР. Основними напрямками наукової роботи були проблеми астрометрії, теоретичні та практичні проблеми обертання Землі, його пов'язаність з різними геофізичними процесами, а також питання побудови координатних систем в астрометрії та геодинаміці.

Особовий фонд № 250 академіка АН УРСР Є. П. Федорова, сформований в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, налічує 333 справи. Документальне наповнення фонду є достатнім для дослідження біографії вченого, його наукової та організаційної діяльності. Значний блок документів репрезентує міжнародну діяльність Є. П. Федорова, епістолярій науковця доповнює інформативність цього комплексу, репрезентуючи його широкі наукові контакти із закордонними вченими, участь у науковому та організаційному житті міжнародної астрономічної спільноти.

Відповідно до основного напрямку наукових досліджень Є. П. Федорова – вивчення руху полюсів Землі – в особовому фонді вченого зберігаються документи, що висвітлюють його співпрацю з Міжнародною службою широти, участь у вирішенні питань її роботи, розвитку та реорганізації, а також у роботі Міжнародного астрономічного союзу (далі – МАС) та його органів.

Міжнародна служба широти (далі – МСШ) була створена в 1895 р. на Другій міжнародній геодезичній конференції в Берліні. Від 1899 р. розпочала свою роботу перша мережа служби в складі шести астрономічних станцій: «Гайтерсбург», «Цинциннаті» та «Юкая» (США); «Мізусава» (Японія); «Чарджуй» (Російський Туркестан); «Карлофорте» (Італія). В різні роки Центральне бюро служби розташовувалося в Постдамі, Мізусаві, Туріні [1, с. 147–148].

Міжнародний астрономічний союз, заснований у 1919 р., об'єднує астрономічні товариства всього світу. Його членами є як держави, так і окремі професійні астрономи. До складу союзу належать понад 50 постійних комісій за напрямками досліджень. Кожні три роки збирається Генеральна Асамблея МАС.

У 1955 р. на ІХ Асамблеї МАС у Дубліні Є. П. Федорова було обрано президентом Комісії № 19 «Змінність широт» (у подальшому – «Обертання Землі») МАС, діяльність якої полягає в забезпеченні координації робіт з вивчення коливань широти та руху полюсів Землі. Комісія є відповідальною за підтримку всесвітнього часу, стандартних небесної та земної систем координат. Цю комісію вчений очолював протягом двох термінів, з 1955 р. до 1961 р., в подальшому залишившись постійним членом її організаційного комітету.

В особовому фонді вченого відклався масив різновидових документів про роботу Є. П. Федорова на посаді президента Комісії № 19. Найчисленнішим видом документів, які ввійшли до справ за цей період, є листування Є. П. Федорова з провідними астрономами світу з організаційних питань, серед яких – формування персонального складу комісії, організація заходів, робота мережі широтних станцій тощо. Також привертають увагу дослідників рекомендації, прийняті на ІХ Асамблеї МАС у Дубліні, звіти про роботу мережі широтних станцій за різний період тощо [2].

Перебуваючи на посаді президента Комісії № 19, Є. П. Федоров брав особисту участь в організації Х Генеральної Асамблеї МАС, яка проходила в Москві в 1958 р. Під час проведення цього заходу планувалося підбиття підсумків роботи Комісії № 19 за три роки перебування Є. П. Федорова на посаді її президента. У фонді відклалося значне за обсягом листування Є. П. Федорова з астрономами-широтниками як з організаційних питань заходу, так і з метою збирання інформації для підготовки загального звіту [3].

Під час проведення Х Генеральної Асамблеї МАС було підбито основні підсумки роботи Комісії № 19 за три роки діяльності. Зокрема, в звіті наголошено, що існуючий на той час стан широтних робіт вимагав повного перегляду. Визначення принципів напрямів розвитку широтних спостережень потребувало вивчення низки нерозроблених питань. Як результат, на Х Генеральній Асамблеї МАС була прийнята рекомендація з організації широкої дискусії про поточний стан та майбутнє робіт з вивчення коливання широт та руху полюсів Землі, заплановано проведення в м. Гельсінкі спеціального симпозіуму з цих питань [2, арк. 71–71 зв.]. Участь Є. П. Федорова в цьому заході відображена у фонді 99-ма документами, переважно змістовним листуванням. Також зберігся робочий варіант резолюції з рукописними правками Є. П. Федорова.

Симпозіум у м. Гельсінкі був присвячений обговоренню проблем функціонування та можливої реорганізації існуючої Міжнародної служби широти з Центральним бюро в м. Туріні (Італія), яка вже не відповідає вимогам часу щодо обробки результатів широтних спостережень в усіх

обсерваторіях та на спеціальних широтних станціях. Як зазначав директор Центрального бюро Міжнародної геодезичної асоціації проф. П. Тарді, на початку діяльності МСШ її основне завдання номінувалося як встановлення реальності такого явища, як варіація широти Землі. Проте за 70 років досліджень це стало більше проблемою астрономії, аніж геодезії.

Ученого цікавила думка всіх провідних астрономів щодо реорганізації МСШ, для чого він і вирішив організувати професійну дискусію в світовому масштабі. З метою отримання високого наукового результату від проведення симпозіуму він ретельно працював над організацією заходу. Оскільки перед симпозіумом ставилося завдання підготувати план організації робіт з вивчення руху полюсів, Є. П. Федоров запропонував обговорювати тільки доповіді з цього питання, наголошуючи на необхідності проведення глибокої фахової дискусії.

До розгляду були запропоновані такі основні теми: доцільність продовження діяльності Міжнародної служби широти; питання її реорганізації; методи отримання якнайточніших даних про рух полюсів Землі за матеріалами спостережень як міжнародних станцій, так і незалежних обсерваторій; організація збирання та зведеної обробки результатів широтних спостережень.

Симпозіум у м. Гельсінкі відбувся в липні 1960 р., під час проведення XII Асамблеї Міжнародного союзу з геофізики та геодезії. Є. П. Федорова обрали головуючим симпозіуму.

За результатами роботи симпозіуму було прийнято резолюцію, основними положеннями якої були, зокрема: реорганізація Міжнародної служби широти в Міжнародну службу руху полюсів, яка буде використовувати результати спостережень часу та широтних спостережень, що проводитимуться як на незалежних станціях, так і на існуючих станціях мережі МСШ; рекомендації щодо покращання устаткування деяких широтних станцій та ін. Також була сформована робоча група щодо розробки плану з реорганізації МСШ [4; 5, с. 18–19].

Листування стосовно участі Є. П. Федорова в XI Генеральній Асамблеї МАС у 1961 р. в м. Берклі містить інформацію про підготовку закордонного відрядження вченого, розповідає про активну дискусію з питань об'єднання двох комісій МАС: № 19 «Змінність широт» та № 31 «Час» в одну комісію «Обертання Землі», про вибір місця для Центрального бюро новостворюваної Міжнародної служби руху полюсів тощо.

Низка документів, загальна кількість яких перевищує 180, ілюструє діяльність Є. П. Федорова як члена Міжнародного астрономічного союзу, і охоплює період з 1955 р. до 1982 р. У значному за обсягом робочому листуванні простежуються діяльність Є. П. Федорова в Комісії

№ 19 МАС, його участь у роботі колоквиумів, співпраця з іншими комісіями МАС, обмін досвідом з провідними астрономами та співробітниками обсерваторій, які здійснюють широтні спостереження, програми для широтних станцій, питання розвитку і трансформації МСШ.

Резолюції, доповіді надають інформацію про розвиток астрономічних спостережень з питань змінності широт, обертання Землі, суміжних проблем визначення часу тощо. Наукову цінність становлять аналітичні записки з інформацією про стан широтних спостережень як в СРСР, так і за кордоном.

Важливими є також документи з підготовки звітів для представлення на чергових засіданнях Генеральної Асамблеї МАС та власне звіти, що дозволяють простежити розвиток досліджень з теми «Змінність широт» в СРСР [6; 7].

Є. П. Федоров протягом багатьох років активно працював над питаннями вдосконалення широтних спостережень, брав активну участь у всіх дискусіях і обговореннях. На XIV з'їзді Міжнародного геодезичного та геофізичного союзу в 1975 р. постало питання створення нової Служби обертання Землі. Були зібрані пропозиції та підготовлено документ «Майбутнє служби обертання Землі», представлений згодом на XVI Генеральній Асамблеї МАС 1976 р. Одним з розробників резолюції з цього питання був український астроном [8, арк. 208–209]

У документах особового фонду Є. П. Федорова знайшло відображення питання, яке хвилювало астрономічну наукову спільноту протягом декількох років, а саме – переміщення Міжнародної широтної станції із Карлофорте до Кальярі. Широтна станція Карлофорте, розташована на невеликому острові Сан-П'єтро, була однією з найстаріших у системі Міжнародної служби руху полюсів Землі й, на думку багатьох учених, мала бути замінена на обсерваторію з більш зручним розташуванням. У справі відклалися листування з цього питання, доповіді, інформації [9].

Інтерес для дослідників становить комплекс документів, що свідчить про тісні наукові контакти Є. П. Федорова з японськими колегами. В 1971 р. він брав участь у підготовці та проведенні Міжнародного симпозіуму № 48 «Обертання Землі» в японському м. Моріока. Комплекс документів, який відклався в зазначеному особовому фонді, складається переважно з листування з організаційних питань, обговорення попереднього варіанту головної доповіді, анотацій двох доповідей Є. П. Федорова, які він зробив під час проведення заходу. Оголошення, порядок проведення симпозіуму, список учасників, попередні варіанти резолюцій містять інформацію про проведення заходу та його результати, висвітлюють особисту участь ученого в його роботі [10].

Ще в 1962 р. Міжнародна служба широти була реорганізована в Міжнародну службу руху полюсів Землі (далі – МСРП), а місцем її Центрального бюро, за пропозицією Є. П. Федорова, було обрано м. Мізусава в Японії. Як член міжнародної ради керування МСРП учений підтримував тісні контакти з японськими вченими-астрономами як Мізусавської широтної обсерваторії, так і Токійської астрономічної обсерваторії.

Тісна співпраця вченого з японськими колегами відбилася в його листуванні зі співробітниками Міжнародної широтної обсерваторії С. Такагі (S. Takagi), Ч. Сугавою (Ch. Sugava), її директорами Т. Ікедою (T. Ikeda) та Т. Окудою (T. Okuda); з директорами Центрального бюро МСРП Ш. Юмі (S. Yumi) та К. Йокоямою (K. Yokoyma), співробітниками Токійської астрономічної обсерваторії Ш. Аїмою (S. Iijima), Н. Секігучі (N. Sekiguchi), С. Оказакі (S. Okazaki) та ін. У своїх листах науковці обговорювали питання проведення широтних спостережень, обмінювалися новими науковими публікаціями. Також Є. П. Федоров часто на прохання японських колег надавав консультаційну допомогу та рецензував їхні наукові праці [11].

Листування Є. П. Федорова з Т. Ікедою, директором Міжнародної широтної обсерваторії Мізусава, містить інформацію про кадрові питання, пов'язані з реорганізацією МСРП, які обтяжилися раптовою смертю голови Центрального бюро МСРП Т. Хатторі, про призначення на цю посаду доктора Ш. Юмі [12; 13]. З розвитком широтних досліджень в Японії після Другої світової війни до їх проведення залучалися співробітники Міжнародної широтної обсерваторії Мізусава, які активно обмінювалися досвідом з провідними астрономами світу. Так, до Європи та СРСР було відправлено завідувача сектору спостережень № 1, співробітники якого займалися саме широтними спостереженнями, Ч. Сугаву. В своїх листах до Є. П. Федорова він з теплотою згадував про візит до Головної астрономічної обсерваторії АН УРСР в Києві та Головної астрономічної обсерваторії АН СРСР у Ленінграді [14].

Найбільш значним за обсягом є листування між Є. П. Федоровим та Ш. Юмі. У фонді відклався 21 лист за період з 1963 р. до 1980 р.

Професійне життя Шигеру Юмі було пов'язане з Міжнародною широтною обсерваторією Мізусава, де він пройшов шлях від звичайного астронома, завідувача обчислювального центру, завідувача сектору спостережень № 1 (широтних спостережень) до директора Центрального бюро МСРП [6, арк. 103].

Зі своїм українським колегою Ш. Юмі в листуванні обговорював проблеми, які мали виноситися на засідання робочих груп, деталі проведення наукових робіт, обмінювався публікаціями.

У 1971 р. Ш. Юмі відвідав Кітабську обсерваторію (Узбекистан) [15], а Є. П. Федоров у 1972 р. – Міжнародну широтну обсерваторію Мізусава. Інформація про ці події також відклалася в особовому фонді вченого [16].

Окрема справа сформована з листування вченого з астрономами Аргентини, Франції, Німеччини, США щодо проведення широтних спостережень [17].

Загалом епістолярій з фонду Є. П. Федорова складається з більш як 380-ти листів. Листування вченого, який вільно володів англійською мовою, свідчить про активний обмін науковою літературою та власними публікаціями між фахівцями з усього світу, зокрема зі Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Італії, Федеративної Республіки Німеччина, Канади, Китайської Народної Республіки, Бельгії, Португалії, Аргентини, Греції, Японії, Австралії та Нової Зеландії.

Серед астрономів США, з якими листувався Є. П. Федоров, були співробітник астрономічного департаменту Університету Індіани Р. Е. Аткінсон (R. d'E. Atkinson), співробітник Об'єднаного інституту лабораторної астрофізики університету Колорадо П. Л. Бендер (P. L. Bender), керівник відділу Військово-морської обсерваторії Б. Л. Клок (B. L. Klock), член МАС У. Марковіц (Wm. Markowitz), співробітник NASA Х. Е. Невелл (H. E. Newell) та ін.

Листування вченого свідчить про тісні наукові, а подеколи – й дружні стосунки Є. П. Федорова з науковцями Великої Британії. Серед них були, зокрема: професор Кембриджського університету А. Бір (A. Beer), директор Королівської Гринвіцької обсерваторії Р. Вулі (R. v. d. R. Woolley), член Торбейської астрономічної спілки, Британської астрономічної асоціації Р. Пірс (R. Pearce), генеральний секретар МАС Д. Г. Седлер (Sadler D. H.), президент Комісії № 19 МАС Х. Сміт (H. Smith) та ін. Зміст листів стосується переважно робочих питань діяльності МАС та його комісій, обміну науковими публікаціями та враженнями від зустрічей на наукових заходах.

Окремо слід зупинитися на листуванні Є. П. Федорова з видатним англійським астрономом, президентом Королівського астрономічного товариства (1955–1957) Генрі Джеффісом (H. Jeffreys) та його дружиною Бертою, яке тривало до самої смерті Є. П. Федорова і охоплювало широкі коло питань. Але навіть суто наукові питання обговорювалися в дружньому тоні, що свідчить про теплі стосунки між ученими. Дружина Г. Джеффіса володіла російською мовою та переклала для свого чоловіка фундаментальну роботу Є. П. Федорова «Нутація та вимушений рух полюсів Землі» [18; 19; 20; 21].

Зацікавленість викликає й листування Є. П. Федорова з Цзоу Ісінь (Zsou-Yi-Sin, Chow Yeehsin) – китайським астрономом, яка була керівником

нової широтної станції в Тянцзині. Тісні наукові та дружні стосунки між ними розпочалися ще в 1957 р., коли Цзоу Ісінь проходила стажування в Полтавській гравіметричній обсерваторії АН УРСР, й продовжувалися через листи до 1965 р. Її кореспонденції містять інформацію про стажування китайських астрономів-широтників у СРСР, становлення широтних спостережень в КНР, про процес розбудови широтної станції в Тянцзині. Своєю чергою, Є. П. Федоров надавав колезі методичну допомогу в питаннях проведення широтних спостережень [22].

Аналіз документів особового фонду Є. П. Федорова свідчить про його значний внесок у розвиток астрономічної науки в Україні та світі й доводить високий авторитет українського вченого як видатного астронома та організатора науки.

Список використаних джерел та літератури

1. Koichi Yokoyama. History of the International Polar Motion Service / International Latitude Service // Polar Motion : Historical and Scientific Problems. 2000. Vol. 208. P. 148–162.
2. Інститут архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – ІА НБУВ). Ф. 250. Оп. 1. Од. зб. 90. 155 арк.
3. Там само. Од. зб. 92. 65 арк.
4. Там само. Од. зб. 101. 122 арк.
5. Євген Павлович Федоров: нариси та спогади про вченого / кол. авторів. Київ : Наук. думка, 2009. 248 с.
6. Там само. Од. зб. 88. 151 арк.
7. Там само. Од. зб. 89. 168 арк.
8. Там само. Од. зб. 95. 216 арк.
9. Там само. Од. зб. 97. 87 арк.
10. Там само. Од. зб. 104. 45 арк.
11. Там само. Од. зб. 247. 17 арк.
12. Там само. Од. зб. 125. 3 арк.
13. Там само. Од. зб. 196. 4 арк.
14. Там само. Од. зб. 243. 7 арк.
15. Там само. Од. зб. 166. 10 арк.
16. Там само. Од. зб. 260. 13 арк.
17. Там само. Од. зб. 94. 17 арк.
18. Там само. Од. зб. 119. 2 арк.
19. Там само. Од. зб. 120. 2 арк.
20. Там само. Од. зб. 185. 4 арк.
21. Там само. Од. зб. 186. 7 арк.
22. Pryn M., Pryn O., Degtyarev S. Correspondence Between the Academician Evgeny Fedorov and Tsou Yi-Hsin : Materials to the History of Latitude Investigations // Сумський історико-архівний журнал. 2015. № XXV. С. 33–41.

References

1. Yokoyama, K. (2000). History of the International Polar Motion Service / International Latitude Service. In *Polar Motion: Historical and Scientific Problems*, Vol. 208, pp. 148–162. [In English].
2. Fund 250, Inventory 1, Unit 90. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English, French, Italian, Russian, Spanish].
3. Fund 250, Inventory 1, Unit 92. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English, French, Russian].
4. Fund 250, Inventory 1, Unit 101. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English, French, Italian, Russian].
5. *Yevhen Pavlovych Fedorov: narysy pro vchenoho* [Yevhen Pavlovych Fedorov: essays about the scientist]. (2009). Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
6. Fund 250, Inventory 1, Unit 88. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English, French, Italian, Russian].
7. Fund 250, Inventory 1, Unit 89. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English, French, Italian, Russian].
8. Fund 250, Inventory 1, Unit 95. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English, French, Russian].
9. Fund 250, Inventory 1, Unit 97. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English, French, Italian, Russian].
10. Fund 250, Inventory 1, Unit 104. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English, Russian].
11. Fund 250, Inventory 1, Unit 247. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English, Russian].
12. Fund 250, Inventory 1, Unit 125. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English].
13. Fund 250, Inventory 1, Unit 196. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English, Russian].
14. Fund 250, Inventory 1, Unit 243. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English].
15. Fund 250, Inventory 1, Unit 166. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English].
16. Fund 250, Inventory 1, Unit 260. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English].
17. Fund 250, Inventory 1, Unit 94. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English, French, German, Russian].
18. Fund 250, Inventory 1, Unit 119. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English].
19. Fund 250, Inventory 1, Unit 120. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English].
20. Fund 250, Inventory 1, Unit 185. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English, Russian].
21. Fund 250, Inventory 1, Unit 186. Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In English].

22. Pryn, M., Pryn, O., Degtyarev, S. (2015). Correspondence Between the Academician Evgeny Fedorov and Tsou Yi-Hsin: Materials to the History of Latitude Investigations. In *Sumskyi istoryko-arhivnyi zhurnal* [Sumy historical and archival journal], No. XXV, pp. 33–41. [In English].

Maryna Olehivna Pryn,
Candidate of Historical Sciences,
Research Fellow of the Archeography Department,
Institute of Archival Studies,
Vernadsky National Library of Ukraine
e-mail: marine.pryn@gmail.com

The personal fund of academician Ye. P. Fedorov as a source for the coverage of the international activity of the scientist: specific composition and information potential of the documents

The article analyzes the information potential of the documents of Fedorov's personal fund in the context of studying the international activity of the scientist, his scientific and personal links in the world astronomical community.

The personal fund of Ye. P. Fedorov, an academician of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, an outstanding Soviet astronomer, director of the Main Astronomical Observatory of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, is deposited at the Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine and consists of 333 files.

The publication examines the specific composition of the documents characterizing the activity of the scientist as a chairman of the Commission 19 "Variability of Latitudes" and a member of the International Astronomical Union; his participation in the organization of the X General Assembly of the International Astronomical Union in Moscow, participation in international symposia, colloquiums.

For many years, Ye. P. Fedorov had been working on improving the work of the International Latitude Service, actively participated in all discussions and considerations on its reorganization into the International Polar Motion Service.

Analysis of the correspondence of Ye. P. Fedorov allowed to determine the range of his personal communication and the geography of correspondents and addressees. Correspondence with Japanese colleagues characterizes close scientific and friendly communication between scientists. In addition to Japan, Ye. P. Fedorov's geography of correspondence covers the United States of America, Great Britain, Belgium, Portugal, Argentina, Greece, Australia and New Zealand. The subjects of correspondence mainly concern the scientific issues of conducting latitudinal observations, the exchange of scientific publications and the review of scientific papers.

An analysis of the documents of Ye. P. Fedorov's personal fund testifies to their high information potential, both for studies of the scientist's biography, and for research of the history of science and technology in general.

Key words: personal fund, Ye. P. Fedorov, International Astronomical Union, International Latitude Service, astronomy.

Марина Олеговна Прынь,
кандидат исторических наук,
научный сотрудник отдела археографии
Института архивоведения
Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского
e-mail: marine.pryn@gmail.com

Личный фонд академика Е. П. Федорова как источник для освещения международной деятельности ученого: видовой состав и информационный потенциал документов

В статье анализируется информационный потенциал документов личного фонда Е. П. Федорова в контексте изучения международной деятельности ученого, его научных и личных связей в мировом астрономическом сообществе.

Личный фонд Е. П. Федорова, академика АН УССР, выдающегося астронома, директора Главной астрономической обсерватории АН УССР, хранится в Институте архивоведения Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского и состоит из 333-х дел.

В публикации рассматривается видовой состав документов, характеризующих деятельность ученого как председателя Комиссии 19 «Изменяемость широт» и члена Международного астрономического союза, его участие в организации X Генеральной Ассамблеи Международного астрономического союза в Москве, в работе международных симпозиумов и коллоквиумов.

На протяжении многих лет Е. П. Федоров занимался усовершенствованием работы Международной службы широты, принимал активное участие во всех дискуссиях и обсуждениях, связанных с ее реорганизацией в Международную службу движения полюсов Земли.

Анализ переписки Е. П. Федорова позволил определить круг его личного общения и географию корреспондентов и адресатов. Переписка с японскими коллегами характеризует тесное научное и дружеское общение между учеными. Помимо Японии, география переписки Е. П. Федорова охватывает Соединенные Штаты Америки, Великобританию, Бельгию, Португалию, Аргентину, Грецию, Австралию, Новую Зеландию. Тематика переписки затрагивает преимущественно научные вопросы проведения широтных наблюдений, обмен научными публикациями и рецензирование научных работ.

Анализ документов личного фонда Е. П. Федорова свидетельствует об их высоком информационном потенциале для исследования как биографии ученого, так и истории науки и техники в целом.

Ключевые слова: личный фонд, Е. П. Федоров, Международный астрономический союз, Международная служба широты, астрономия.

*Статья подготовлена 28 березня 2018 року;
подана до друку 26 квітня 2018 року.*